

URADNI ZAKLJUČEK FESTIVALA O STAREJŠIM PRIJAZNIH OBČINAH POGOVOR 6 ŽUPANOV, ŽUPANJ IN PODŽUPANJ

– 29. september 2023, Kosovelova dvorana, s pričetkom ob 15. uri

V okviru uradnega zaključka festivala so organizatorji povabili predstavnike šestih občin – župane, županjo in podžupanji na pogovor o dobrih praksah in starejšim prijaznih občinah. Pogovor sta vodili **Vlasta Nussdorfer, predsednica Programskega sveta festivala**, in **Biserka Marolt Meden**, svetovalka predsednice Republike Slovenije za družbene dejavnosti. Svoje primere dobrih praks v lastnih občinah so predstavili **županja Črne na Koroškem Romana Lesjak**, **župan Kočevja Vladimir Prebilič**, **podžupanja Kranja Manja Zorko**, **županja Lukovica Olga Vrankar**, **župan Novega mesta Gregor Macedoni** in **podžupanja Velenja Aleksandra Vasiljevič**.

Voditeljici pogovora sta goste najprej povprašali o **prostovoljcih in prostovoljstvu prijaznih občinah** ter jih povprašali kakšne primere dobrih praks izvajajo v svojih občinah.

Županja Romana Lesjak iz Črne na Koroškem je povedala, da je občina od leta 2014 prostovoljstvu prijazna občina, aktivnosti pa so po njenih besedah dvosmerne (prostovoljci so aktivni, občina pa jim daje prostore z brezplačnim najemom). Prostovoljstvo je v njihovi občini zelo prisotno in ga je potrebno na ustrezen način spodbujati, je še poudarila.

Župan Vladimir Prebilič iz Kočevja je pri tem vprašanju izpostavil, da se ne zavedamo koliko dela vsi privarčujemo na račun prostovoljstva. Po njegovih besedah se število občin, prijazne prostovoljcem in prostovoljstvu, povečuje. Dodal pa je, da je dodano vrednost prostovoljnega dela potrebno podpirati pri mladih, kajti v nasprotju s starejšimi, ki so bolj empatični, so mladi nekako bolj individualizirana družba.

Podžupanja Kranja Manja Zorko je povedala, da je interes mladih v Kranju zelo presenetil, in da je mladim potrebno dati več priložnosti. Po njenih izkušnjah si mladi želijo vključevanja, si želijo prispevati v okolje in čutijo zadovoljstvo, ko se vključijo kot prostovoljci. Povedala je še, da je Kranj že šesto leto zapored prostovoljstvu prijazna občina, ki vključuje vrtce, društva upokojencev, dom starejših občanov idr.

Županja Lukovica Olga Vrankar je povedala, da je prostovoljstvo kljub njihovi majhnosti, v občini Lukovica zelo močno prisotno. V Lukovici je namreč aktivnih 50 društev (NVO), ki jih občina podpira, in to po njenih besedah bogati občino. Povedala je še, da občina razpisuje veliko razpisov, prostovoljcem pa namenjuje brezplačne prostore za njihove aktivnosti, prireditve in druženja. V Lukovici poteka tudi razpis za naj prostovoljca.

Župan Novega mesta Gregor Macedoni je v kratkem pogovoru povedal, da je lokalna skupnost bližje ljudem kot država, in da je prav da tudi občine pomagajo, da ne pademo v skušnjava.

Podžupanja Velenja Aleksandra Vasiljevič je povedala, da so prostovoljci v Velenju v njihovem DNK-ju. Občina jih podpira preko razpisov ter z oddajo brezplačnih prostorov.

Druga točka pogovora pa so bile starejšim prijazne občine, ki jih je v Sloveniji ta trenutek samo 15 (op. Biserke Marolt Meden).

Romana Lesjak iz Črne na Koroškem je predstavila projekt Starejši za starejše, ki je vključen v proračun občine, zelo dobro je pri njih organiziran tudi Prostofer, projekt kjer starejše vozijo po opravkih. Ker je občina zelo razseljena, občani živijo daleč eden od drugega, občina poskrbi za prevoze na dogodke, če je to potrebno. Županja je še povedala, da v občini poteka vsakoletno srečanje s starejšimi nad 70 let, prav sama pa osebno na domu obišče vsakega starejšega nad 80 let in tudi dom starejših. Povedala je še, da je v načrtu dom starejših občanov, ker si ljudje želijo ostati v svojem kraju. Veliko je osamljenih, zato imajo medgeneracijski center za srečanje, povezani so s šolami, da grejo k starejšim, seminarske naloge nastajajo na to temo. Poudarila je, da moramo skrbeti eden za drugega- podobno kot slogan festivala **Vsi smo ena generacija**.

Župan Kočevja Vladimir Prebilič je Slovenijo primerjal z Japonsko in njihov odnos do starejših, ki vključuje veliko spoštovanja do starosti in starejših občanov, kar pa v slovenski družbi pogrēša. Starost po njegovem mnenju dojemamo kot problem, kar pa ni. Poudaril je, da se strategije ne smejo pisati samo zato, da se pišejo dokumenti, pač pa da morajo pri tem biti vključeni vsi deležniki. Če na primer v strategiji piše, da je določen strošek namenjen točno določenemu cilju, morajo biti sredstva za to tudi uporabljena. Ta sredstva morajo zato ostati nedotakljiva.

Podžupanja Kranja je povedala, da je v Kranju že spisana strategija, ki pa bo kmalu dobila nadgradnjo. Nova strategija bo vključevala tudi element starosti prijazne občine, ki vključuje 27 ključnih ciljev (od gradnje 150-posteljnega modernega doma za starejše občane do klopice). Opaža namreč, da starejši budno spremljajo obljube. V Kranju po njenih besedah ohranjajo institute za pomoč starejšim, kot so pomoč na domu, za katero že 18 let niso spremenili oz. povišali cen. Tudi v Kranju obstaja Prostofer, za katerega je veliko zanimanja, v projektu pa sodeluje 15 prostovoljcev, število se po njenih besedah večja, priskrbeli pa so tudi novo vozilo.

Olga Vrankar je poudarila, da je **Lukovica** majhna občina in zato zelo razseljena. Tudi pri njih je močno prisoten Prostofer, v okviru katerega ljudi vozijo v trgovine, bolnišnice, v zdravstvene domove. Zopet se tudi na tem primeru izkazujejo prostovoljci. Tudi njihova želja je, da bi ljudi ohranili doma. V primerih, da občani nimajo prevoza, jim pomaga občina. Pristopili so k projektu Točka za starejše (informacijska pisarna, vodje tega bodo društva upokojencev), v okviru katere bodo starejši prišli v pisarne ali poklicali v pisarno, nato pa bodo prostovoljce skoordinali, da bodo priskočili na pomoč. Občina Lukovica sodeluje v evropskem projektu Digital generation, kjer se mladi izobražujejo za pomoč starejšim, v načrtu pa je tudi digitalno opismenjevanje za starejše. Res smo vsi ena generacija.

Župan Novega mesta je povedal, da pišejo strategijo, in da upajo na sprejetje s strani članov in članic sveta. Društvo upokojencev Novo mesto ima prek 2.000 članov, kar odraža, da imajo sistematičen pristop do problematike. Po njegovem je najvažnejša akcija. Na področju starejših delajo po njegovih besedah neobičajne stvari. Poleg prevozov ipd. so prvi pristopili k sofinanciranju vgradenj dvigal v večstanovanjskih objektih. Bili so med prvimi sofinancerji oskrbe, že 5 let skušajo odkriti tiste občane, ki nimajo pomoči na domu glede obrokov. V občini so namreč opazili, da so najbolj šibki varčevali na hrani, zato so se odločili ta del sofinancirati iz občinskega proračuna zato, da bi vsak dobil vsaj en topel obrok na dan. Hitro so tudi zaznali, da si starejši želijo delovne aktivnosti, zato v Novem mestu kar nekaj javnih storitev upravljajo upokojenci – kot na primer Kavalir v Ljubljani, pri njih podoben prevoz upravljajo upokojenci. Občina mora izvirati iz sistema ljudi in ne občine. Odprli so Pisarno lokalne blaginje – z rama v rami so se znašli raznorazni sistemi in vsi so bili navdušeni nad takšno združitvijo, prav takšen projekt je tudi novomeški Mediacijski center, ki ureja pomoč v sporih med občani.

Velenje je od leta 2009 starejšim prijazno mesto. Kot je povedala podžupanja **Aleksandra Vasiljevič**, so izdali katalog informacij, kaj vse Velenje ponuja starejšim (pravice, priložnosti v mestu, v kolikšni meri se financirajo posamezni projekti). V Velenju sicer še nimajo spisane strategije, a je po njenih besedah v pripravi strategija socialnega varstva. Ključno pri tem pa

je, da grejo v akcijo tudi brez strategije po pristopu »bottom up« – najprej prisluhnejo težavam, nato jih rešujejo skupaj. V občini Velenje se pogovorijo tudi o arhitekturnih ovirah (na primer prestop stopnice za starejše). Nadaljevala je še, da v občini Velenje znajo prisluhniiti starejšim in uresničiti cilje, tudi če ni strategije. Občina je servis za ljudi in ne obratno.

Zadnji del pogovora se je dotaknil zakona o dolgotrajni oskrbi, ki ima po besedah Biserke Marolt Meden samo dve dopolnitvi, in sicer storitev e-oskrbe in krepitev samostojnosti. Vprašanje, ki se je med drugim porodilo je, ali naj bo pravica do prevozov sistemsko financirana z zakonom ali naj ostane na lokalni ravni.

Prva dva govornika, **Romana Lesjak iz Črne na Koroškem in kočevski župan Vladimir Prebilič**, sta se oba strinjala, da je pomembno brezplačen prevoz za starejše ohraniti. **Prebilič** je še dodal, da je v Kočevju vlak daleč in da so se lotili pilotnega projekta, podobnega Uberju, kjer so dobili dve brezplačni vozili, ki sta starejše brezplačno vozili naokoli, in ugotovili, da je ideja dobro sprejeta med občani, a se je projekt nato zataknil pri financah. V Ljubljani je lažje s prevozi, v malih razseljenih krajih pa je organizacija takšnih prevozov otežena.

Pogovor se je nato dotaknil zdravstva in pomanjkanja oskrbe, zdravnikov.

V Črni na Koroškem naročanje poteka telefonsko in po e-pošti. Občina pa občuti pomanjkanje zdravnikov, saj so čakalne dobe dolge. V času poplav letos so imeli najboljšo zdravstveno oskrbo, kar bi si želeli obdržati. Občani do osebnega zdravnika še pridejo, naprej do specialistov pa zelo težko. Glede na razseljenost, je še povedala, patronaža deluje odlično.

V Kočevju je župan opozoril, da so v času pandemske krize s covidom cepili s cepivi vse občane. V občini Kočevje je primanjkovalo zdravstvenega kadra – natančneje 3 pediatri, 5 splošnih zdravnikov ter 1 urgenten. Vse so uspešno dobili, noben pa ni slovenskega rodu, saj so vse prezaposlili iz Srbije. Pri tem je bila pomembna samoiniciativa, poskrbeti je bilo potrebno, da so zdravniki dobili stanovanje, njihovi otroci vrtce, njihovi zakonci pa zaposlitve. S tem je želel poudariti, da je tudi takšna problematika rešljiva, vendar je za to treba vložiti veliko, pri tem pa je po njegovih besedah birokracija velika ovira. Ustanovili so satelitski ogledni center, odprli bodo dializni center, kar je poimenoval prvi UKC na periferiji. Povedal je, da je zdravstveno oskrbo potrebno pripeljati do ljudi in ne obratno, zato da bi se kakovost življenja ljudi povečala. V Kočevju je gosta mreža defibrilatorjev AED.

Tudi v Kranju delajo na gostoti defibrilatorjev. Da bi v Kranju zdravstvena oskrba prišla pravočasno do ljudi, dograjujejo obstoječe kapacitete, družinskih zdravnikov pa po besedah **podžupanje Zorko**, ne manjka. Borijo se za regijsko bolnišnico v Kranju, tudi lekarna potrebuje nove prostore, kar pa sta za občino to veliki investiciji.

V Lukovici imajo zaradi majhnosti občine samo zdravstveno postajo, čeprav je bil ravno v Lukovici leta 1926 zgrajen prvi zdravstveni dom v državi. Z zdravstvenim osebjem nimajo držav, je povedala, poudarila pa, da je potrebno zdravstvo decentralizirati. V njihovi zdravstveni postaji si želijo prenove, da bi čim več storitev prišlo v njihovo občino, kot je na primer patronaža. Veliko delajo na kurativi, zmanjkuje pa jim časa za preventivo. Povedala je, da je oskrba na domu v Lukovici dobro razvita, občina subvencionira storitve, ker pa nimajo večjih kadrovske težav, dolgih čakalnih dob v njihovi občini ni.

V Novem mestu imajo več kadrovske težav, ki jih prav tako rešujejo s tujci. Patronaža deluje, vendar je po besedah **župana Macedonija** potrebno nekaj narediti v zdravstvu na splošno. Financiranje zdravnikov je namreč kontradiktorno, zaradi česar razmišljajo o koncesijah. Poudaril je, da je sistem potrebno graditi od bolnika naprej.

Kot bivša medicinska sestra z dobrim poznavanjem zdravstvene oskrbe, usmerjene v pacienta, pa se je teme dotaknila tudi **podžupanja Velenja ga. Vasiljevič**. Na splošno se po njenem mnenju preveliko govori, a premalo stori. V Velenju ohranjajo storitev zdravstvene oskrbe v

primarnem zdravstvu, kar je za občane najpomembnejše, pomembna pa je tudi ohranitev sekundarnih storitev na primarni zdravstveni oskrbi. Poudarila je, da je v Sloveniji zdravstveni sistem dobro razvit, a je ta zaspal na kadrih. V Velenju imajo težavo pri uresničevanju pravice do izbire osebnega zdravnika, imajo nadomestne ambulante, stika s pacienti pa bi si želeli več. Problem v občini so osamljeni ljudje doma, čeprav verjame, da je takšnih v občini čedalje manj, saj se trudijo na vse možne načine. V ta namen v Velenju starejše učijo digitalnega opismenjevanja.